

De Bewegende Stad

Visie op de inrichting van de sportieve en speelse openbare ruimte

16 januari 2014

"We don't stop playing because we grow old; we grow old because we stop playing."

George Bernard Shaw

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
2. De openbare ruimte: dé plek voor beweging	5
3. Tien thema's	
1. de openbare ruimte als plek voor beweging.....	6
2. groene, toegankelijke en beweegvriendelijke schoolpleinen.....	7
3. uitdagende speelplekken.....	8
4. bewegen van ouderen en mensen met een beperking.....	9
5. sportparken zichtbaarder en toegankelijker maken en combineren met publieke voorzieningen.....	10
6. sportlandschappen.....	11
7. betrekken commerciële partijen (Sontplein).....	11
8. Groningen als fietsstad.....	12
9. water meer toegankelijk maken voor sport/recreatie.....	13
10. burgerparticipatie.....	13
4. Marketing.....	14
5. Uitgangspunten voor financiering.....	15
6. Conclusies.....	16

Bijlage:

Labcahier *De Bewegende Stad*

1. Inleiding

Wij willen als gemeente zoveel mogelijk Stadgers de gelegenheid geven om te sporten en te spelen. Dat willen we omdat heel veel inwoners van onze stad plezier beleven aan sport en spel en zich er persoonlijk mee ontwikkelen, zelfvertrouwen krijgen en sociale contacten opdoen. Sporten en bewegen is van grote waarde voor een gezonde stad.

In onze brief '3-puntenplan sport', die we op 23 juli 2013 aan uw raad stuurden, gaven we aan dat we ons tot de komende gemeenteraadsverkiezingen willen concentreren op drie onderwerpen: het accommodatiebeleid, de ondersteuning van verenigingen en het bevorderen van sport en bewegen. In de brief '3-puntenplan sport' gaven we hierover het volgende aan:

"We zorgen ervoor dat sport en beweging voor iedereen is, voor de topsporters maar ook voor de recreatieve sporter."

Op 3 december 2013 presenteerden wij het labcahier *De Bewegende Stad* aan de raadscommissie O&W, tijdens een bijeenkomst in Sportcentrum Kardingse. De overige raadsleden hebben vervolgens dit labcahier (in digitale vorm) toegestuurd gekregen. Het labcahier zit als bijlage bij deze nota.

In de motie 'Geef sportieve inrichting meer ruimte' (november 2012) gaf u aan dat u binnen de plannen voor de ruimtelijke ordening, meer ruimte wilt geven aan de kaders voor een sportieve inrichting. Ook vroeg u ons om aandacht te besteden aan de wisselwerking tussen sport en ruimtelijke ordening en de kansen die dat biedt. In samenhang met de nota Ruimtelijke Kwaliteit hebben wij daarom een visie opgesteld op de sportieve en speelse openbare ruimte.

Onze samenleving verandert in rap tempo. Mensen willen wel sporten, maar steeds minder in verenigingsverband en meer in de openbare ruimte. Dit maakt dat wij op een andere manier naar de inrichting van onze stad moeten kijken. We willen de beschikbare ruimte in de stad effectiever en efficiënter gebruiken, omdat er meer behoefte is aan ruimte voor sport en spel, terwijl we niet meer ruimte daarvoor tot onze beschikking hebben. Vermenging van functies is daarom niet alleen onvermijdelijk, maar ook zeer wenselijk.

In hoofdstuk 2 van deze nota geven wij, naast een inhoudelijke uitwerking, drie overkoepelende kansen aan, die wij de komende jaren willen benutten. Ten eerste willen we de bestaande sportvoorzieningen in de stad zichtbaarder en bereikbaarder maken voor meer mensen. Daarnaast willen we sport en spel veel meer integreren in de openbare ruimte. Ten derde willen we de bestaande openbare ruimte aantrekkelijker maken voor bewegen voor allerlei doelgroepen en ook voor ouderen en mensen met een beperking.

In deze nota geven we antwoord op de centrale vraag: Hoe kunnen we de openbare ruimte in onze stad zo inrichten dat deze meer uitnodigt tot bewegen?

Uit deze centrale vraag volgt een aantal vervolgvragen, zoals: hoe laat je mensen sporten en bewegen zonder dat ze zich daar echt bewust van zijn? Hoe kunnen we speelplekken anders inrichten, zodat er avontuurlijker gespeeld kan worden? Hoe kunnen we sportparken en schoolpleinen meer betrekken bij de openbare ruimte? Hoe kunnen we onze infrastructuur nog verder optimaliseren om gebruik van de fiets te stimuleren?

Bovenstaande vragen komen aan bod aan de hand van de tien thema's die in hoofdstuk 3 in deze nota zijn uitgewerkt. Bij elk van deze thema's geven wij aan welke aanpak wij gaan volgen om deze thema's in de komende jaren verder vorm te gaan geven. Vervolgens gaan we in op het onderwerp

marketing, dat met deze thema's samenhangt. In hoofdstuk 5 omschrijven we de uitgangspunten voor de financiering en in hoofdstuk 6 zetten we de conclusies uit deze nota nog eens op een rijtje.

Om in een compacte stad een breed aanbod van sport- en speelvoorzieningen in de wijk te hebben, is samenwerken en combineren van functies belangrijk. We willen dit realiseren door te onderzoeken welke innovaties er mogelijk zijn in het multifunctionele gebruik van de sportieve ruimte en te onderzoeken hoe we sportaccommodatie nog beter geschikt kunnen maken, zodat het gebruik door het onderwijs en kinderopvang overdag optimaal gecombineerd kan worden met het recreatief gebruik in de avonden.

2. De openbare ruimte: dé plek voor beweging

Een openbare ruimte die aangenaam en gezond aanvoelt is essentieel voor een levendige, goed functionerende stad. De aangename, gezonde openbare ruimte is hét element dat de kansen en kwaliteiten van een stad bindt. Een dergelijke openbare ruimte moet prettige mogelijkheden hebben om je ontspannen en spontaan te bewegen.

Bewegen is essentieel voor onze gezondheid en ons welbevinden. Het besef groeit dat beweging voor ons lichaam en onze geest minstens zo belangrijk is als voeding. De belangstelling voor beweging neemt dan ook toe: sportschool en fitnessruimte nemen in het leven van een steeds grotere groep mensen een belangrijke plaats in.

Tegelijkertijd groeit het bewustzijn dat alleen de sportschool niet voldoende is om in onze bewegingsbehoefte te voorzien. De effectiviteit op gezondheid en welbevinden ligt juist in dagelijks en gevarieerd bewegen; van intens tot ontspannen, van doelgericht tot onbewust. Op zoveel mogelijk momenten per dag.

Er is maar één plek ideaal om aan deze bewegingsbehoefte te voldoen: de openbare ruimte. Hier heb je immers alle aanleiding om je te bewegen; winkelen, boodschappen doen, sporten, cultuur opsnuiven, rondkijken, ontspannen, ontmoeten, et cetera. Allemaal aanleidingen om lichamelijk bewegen tot een natuurlijke, vanzelfsprekende zaak te maken. In verschillende nota's worden de groenwaarde, de verblijfswaarden en de recreatiewaarde van de openbare ruimte al benoemd. De openbare ruimte is dan ook niet de plek waarin bewegen 'geïntegreerd' wordt: de openbare ruimte is de plek om je te bewegen. Ook voor doelgroepen zoals ouderen en mensen met een beperking, voor wie bewegen in de openbare ruimte steeds minder een vanzelfsprekendheid lijkt te worden.

Het inrichten van de openbare ruimte op zo'n manier dat bewegen vanzelfsprekend wordt kan op verschillende manieren. Natuurlijk door het creëren van uitnodigende aanleidingen en plaatsen voor ontmoeting, sport en spel. Maar ook door de openbare ruimte zo in te richten dat dagelijks bewegen zoals fietsen, lopen, skaten of steppen een natuurlijke (en aangename) gang van zaken wordt. Beide manieren kunnen elkaar versterken en juist in deze combinatie liggen de kansen voor het verenigen van het gezonde met het aangename. Zien bewegen doet immers bewegen.

Het integreren van sport en spel met een aangename, tot beweging uitnodigende openbare ruimte kan tot stand komen door het benutten van de volgende kansen:

- a. het zichtbaarder en bereikbaarder (per fiets, lopend) maken van de bestaande sportvoorzieningen in de stad;
- b. bij herinrichtingen (eenvoudige) ingrepen doen om meer aanleiding voor ontmoeting, sport en spel te integreren in de openbare ruimte;
- c. bewegen in de openbare ruimte aantrekkelijker maken voor bredere doelgroepen; een mooi decor met rustplekken voor ouderen, al dan niet gekoppeld aan speelplekken voor kinderen

Voor Groningen liggen deze kansen er bij uitstek: de binnenstad van Groningen heeft immers al een goede basis als het gaat om het stimuleren van dagelijks bewegen, dankzij plannen zoals het verkeerscirculatieplan en *Binnenstad Beter*.

Ook het feit dat Groningen een compacte stad is met veel voorzieningen op loop- en fietsafstand maakt Groningen kansrijk als een gezonde buiten- en bewegingsstad. Recente programma's zoals *Intense Stad* en *Intense Laagbouw* borduren voort op het thema van compacte woonmilieus, gekoppeld aan de nabijheid van voorzieningen. En op dit moment werkt de gemeente ook aan een nieuwe visie op de binnenstad als een aangename en gezonde plek om te vertoeven, waarbij het primaat nadrukkelijk komt te liggen bij de voetganger.

3. Tien thema's

De hierboven geschetste ontwikkelingen werken we nader uit in tien thema's, waarbij we aangeven hoe we de komende jaren hiermee aan de slag willen. Bij de meeste thema's geven we aan welke aanpak we hierbij kiezen. In zijn algemeenheid kan hier echter ook wel iets over worden gezegd. De nieuwe manier van kijken naar inrichting van sportieve en speelse openbare ruimte, brengt met zich mee dat wij als gemeente soms de eigen ambities moeten loslaten. We willen vooral ruimte geven en faciliteren. Ruimte die ook nodig is om goed in te spelen op ontwikkelingen in de samenleving die wij wellicht op dit moment nog niet (voldoende) voorzien. Ook leggen wij een duidelijke relatie met gebiedsgericht werken in onze aanpak. Een traject als *StadDoetMee*, waarbij we als gemeente burgers zo goed mogelijk willen betrekken bij de inrichting van de stad past daar naadloos in.

1. De openbare ruimte als plek voor beweging

We willen de inwoners van onze stad stimuleren om meer te bewegen, zónder dat zij het gevoel hebben dat ze daarvoor verplicht naar de sportschool moeten. De openbare ruimte zelf is de doorslaggevende factor voor het wel of niet meer bewegen van onze inwoners. Door sport en spel op een vanzelfsprekende manier onderdeel te laten uitmaken van het dagelijkse leven zullen mensen, zonder zich daar heel erg bewust van te zijn, meer gaan bewegen.

Wat gaan we doen: Juist in ruim opgezette woonwijken als Beijum en Lewenborg liggen veel kansen die we graag willen benutten. Ook in de binnenstad zien we kansen. In de nieuwe binnenstadsvisie, die op dit moment wordt ontwikkeld, willen wij zowel ruimte bieden aan de voetganger, de fietser als de automobilist. Hierin ligt nog een stevig uitdaging, die nader moet worden uitgewerkt in deze binnenstadsvisie.

2. Groene, toegankelijke en beweegvriendelijke schoolpleinen

Steeds meer basisscholen voegen natuurlijke elementen toe aan hun schoolplein. Uit onderzoek blijkt dat natuur een positieve invloed heeft op kinderen (onderzoek *Groene Schoolpleinen*¹, 2013). Een schoolplein met natuurlijke elementen zoals gras, een moestuin of boomstammen wordt zowel door leerlingen, leerkrachten als door ouders beter gewaardeerd dan een 'grijs' schoolplein. Daarnaast geven jonge leerlingen (groep 4 en 5) in het onderzoek aan dat zij zich prettiger voelen op een school met een groen schoolplein. Zij vinden school leuker, hebben meer vriendjes en geven aan minder vaak gepest te worden dan hun leeftijdsgenootjes met een tegelplein. Bovendien biedt een groen schoolplein meer dan alleen speelplezier: het groene plein wordt vaker en voor meer verschillende lessen gebruikt dan het stenen schoolplein.

Ook in Groningen zijn al voorbeelden te vinden van deze nieuwe manier van inrichten van een schoolplein. Het schoolplein van de Vrije School aan de Merwedestraat is hiervan een goed voorbeeld (zie ook het labcahier *De Bewegende Stad*). Bij deze school is het hele schoolplein avontuurlijk ingericht, (deels) met geld van de gemeente. De steun en inzet van enkele actieve ouders en leerkrachten was hierbij onontbeerlijk. Voorwaarde voor (mede)financiering door de

¹ Maas, J., Tauritz, R., en Hovinga, D.: Pilot studie Groene Schoolpleinen, april 2013. www.jantjebeton.nl/nieuws/publicaties

gemeente was dat het schoolplein ook na schooltijd toegankelijk moest zijn, zodat de buurt er ook iets aan heeft.

Behalve groene schoolpleinen willen we ook beweegvriendelijke of sportieve schoolpleinen creëren. Het NISB (Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen) en de Johan Cruyff Foundation hebben instrumenten ontwikkeld om schoolpleinen beweegvriendelijker te maken.

Wat gaan we doen? We willen tegemoetkomen aan wensen en initiatieven die vanuit de scholen, de kinderen en de ouders zélf komen. De gemeente faciliteert door mee te denken, materiaal (in natura) beschikbaar te stellen of door een financiële bijdrage te doen. Er zijn landelijk veel instrumenten ontwikkeld die scholen kunnen gebruiken om hun schoolplein te vergroenen of sportiever te maken. Door scholen actief hierop te wijzen kunnen wij de vraag stimuleren.

3. Uitdagende speelplekken

Eén op de zeven kinderen in Nederland heeft overgewicht. In achterstandswijken zelfs één op de drie. Belangrijkste oorzaak: gebrek aan beweging. (Bron: onderzoek TNO, VU Medisch centrum, *Kwaliteit van Leven*, 2006.) Uit een opinieonderzoek van TNS NIPO in opdracht van Jantje Beton blijkt dat 60% van de kinderen aangeeft dat ze computer en TV laten voor wat ze zijn als speelplekken minder saai zijn. Ze spelen het liefst op informele groene speelplekken, zoals grasvelden en natuur, of op het schoolplein. (Bron: Jantje Beton, onderzoek *Buiten spelen* 2010.)

Onze huidige speelplekken zijn vaak niet uitdagend genoeg. Een bouwput met zand, water en hout is voor kinderen vele malen interessanter dan de keurig omheinde speelplekjes met wipkip. Waar is het avontuur en het ontdekken? Een goed voorbeeld van hoe het ook kan is te vinden in Rotterdam, waar in de deelgemeente Noord een speelplek is gemaakt met bomen, bosjes, riet, water, takken en zand, om zelf van alles mee te doen (zie www.speeldernis.nl en www.ravottuh.org).

Ook in onze eigen stad zijn plekken waar kinderen meer uitgedaagd worden om hun eigen fantasie te gebruiken, bijvoorbeeld aan het Verlengde Winschoterdiep (zie ook het labcahier *De Bewegende Stad*).

Tot nu toe zijn we in het kader van het speelruimtebeleid uitgegaan van de zogeheten '3% speelruimtenorm' (3% van het voor wonen bestemde gebied inrichten voor spelen). In deze nota stellen we de kwaliteit en niet de kwantiteit van de speel- en sportvoorzieningen centraal. Dat wil niet zeggen dat we de speelruimtenorm in kwantitatieve zin loslaten. We ontwikkelen een norm waarbij de kwaliteit van de speelplekken vooropstaat, maar waarbij aandacht blijft voor voldoende ruimte voor speelplekken in de stad.

Voor de toekomst willen we, naast de reeds bestaande 'officiële' speelplekken, de aandacht meer richten op een creatieve, avontuurlijke inrichting van de openbare ruimte en op speelnatuur: natuur die kinderen uitdaagt om te spelen. Om beter aan te sluiten bij de behoeften van kinderen willen we kinderen zelf meer betrekken bij de inrichting van de openbare ruimte en bij het realiseren van mogelijkheden voor natuurlijk spelen. We willen kinderen meer uitdagen tot avontuurlijk en gevarieerd spel.

Wat gaan we doen: in 2014 maken we een inventarisatie van alle speelplekken in de stad. Wij hebben al een inventarisatie van alle speeltoestellen die wij als gemeente in beheer en onderhoud hebben. Echter: ook woningcorporaties hebben speelplekken met toestellen en bij

scholen staan toestellen waarvan wij maar van enkelen het beheer en onderhoud doen. Wij hebben dus nog geen totaalplaatje. De inventarisatie heeft ook met name betrekking op de samenstelling van het areaal in relatie tot hoe we er in de toekomst mee om denken te gaan.

Op basis van deze complete inventarisatie stellen we een plan van aanpak op voor de aanleg van nieuwe uitdagende speelplekken en de vervanging van bestaande speelplekken. Uitgangspunt voor het aanleggen van nieuwe (avontuurlijke) speelplekken is dat dit uit de bestaande budgetten wordt gefinancierd (zie ook hoofdstuk 5: Uitgangspunten voor financiering).

4. Bewegen van ouderen en mensen met een beperking

Om ouderen zo lang mogelijk zo gezond (en zelfstandig) te kunnen laten leven, is het bieden van mogelijkheden tot bewegen onontbeerlijk. Het gaat dan in eerste instantie nog niet zozeer om het plaatsen van beweegtuinten en fitnessfaciliteiten. Een meer basale vraag is: hoe maken we de openbare ruimte beter toegerust op ouderen? Hoe zorgen we dat voorzieningen voor hen per fiets of lopend bereikbaar blijven? Voor veel ouderen is bijvoorbeeld een bezoek aan de binnenstad een opgave. Met de bus kunnen ze weliswaar in het centrum komen, maar wanneer ze uitstappen, blijven winkels moeilijk bereikbaar omdat er te weinig 'stepping stones' zijn: plekken om onderweg even uit te rusten. Voor deze ouderen zou een wandelend bezoek of bezoek per fiets in plaats van openbaar vervoer wellicht zelfs een mogelijkheid zijn op het moment dat deze stepping stones voorhanden zijn.

In het verlengde hiervan valt ook in de wijken veel te verbeteren. Niet alleen door het toevoegen van rustplaatsen op logische routes voor ouderen (bijvoorbeeld naar de supermarkt), maar ook door het creëren van bestemmingen voor ouderen (zoals bijvoorbeeld beweegtuinten). Ook een (speel)bestemming voor kleinkinderen is een bestemming voor ouderen, waar zowel bij het ontwerp van de routes ernaartoe als de speelplek zelf rekening mee gehouden kan worden. Verbeteringen van fiets- en wandelroutes door bijvoorbeeld drempelloze overgangen nemen ook hindernissen voor ouderen weg, zowel fysiek als mentaal.

Wat voor ouderen geldt, geldt ook in vaak nog in sterkere mate voor mensen met een beperking. Wij willen extra aandacht besteden aan hun specifieke wensen en eisen.

Wat gaan we doen: we gaan bij het inrichten van de openbare ruimte kijken waar we rustplaatsen kunnen toevoegen op logische routes voor ouderen. Dit wijkt af van het beleid tot dusver. De omvang en de wijze waarop wij hiermee aan de slag gaan moet nog nader worden uitgewerkt in de nieuwe binnenstadsvisie, waar op dit moment aan wordt gewerkt. De aanschafkosten en het onderhoud van deze voorzieningen moeten worden meegenomen in de totale afweging aan speelplekken en voorzieningen in onze stad. Dit kan namelijk geen extra kosten met zich meebrengen.

Ook bij het ontwerp van speelplekken voor kinderen willen we rekening houden met ouderen die hier met hun kleinkinderen gebruik van maken. Daarnaast gaan we op zoek naar nieuwe, creatieve en innovatieve manieren om ouderen en mensen met een beperking te verleiden meer in beweging te komen. Niet alleen door fysieke plekken te creëren, maar bijvoorbeeld ook door sociale activeringsprojecten. Zo is er bijvoorbeeld in Groningen een project van JeugdCircus Santelli, waarbij jonge kinderen samen met ouderen in verzorgingstehuizen een circusvoorstelling maken, waarbij niet de prestatie vooropstaat, maar het plezier en contact tussen de deelnemers. Dit project wordt

uitgevoerd in samenwerking met het woonzorgcentrum Oosterparkheem van Dignis/Lentis en de Buitenschoolse Opvang Kids First.

5. Sportparken zichtbaarder en toegankelijker maken en combineren met publieke voorzieningen

We willen dat onze sportvoorzieningen elke dag zowel 's morgens, 's middags, als 's avonds worden benut. We bieden sportaccommodaties voor een zo divers mogelijk sportaanbod aan, overigens niet tegen elke prijs. Sport en spel moeten eenvoudig in te passen zijn in onze sportvoorzieningen.

Een sportaccommodatie zou moeten voldoen aan de volgende voorwaarden:

- een optimale bezetting;
- toegankelijkheid voor meer functies;
- efficiënte ruimtelijke inrichting;
- laagdrempeligheid voor iedereen;
- versterking van het openbare karakter;
- een beheerconcept dat tegemoetkomt aan dit openbare karakter.

De functionaliteit van een sportpark kan worden vergroot door relaties te leggen met de directe omgeving, de wijk, school, omliggende bedrijven, zorginstellingen, ziekenhuis, winkelcentrum et cetera. Een mooi voorbeeld zijn de sportvelden bij de Vensterschool SPT. Deze zijn openbaar toegankelijk en worden intensief gebruikt door basisschoolkinderen (onder en na schooltijd en door sportverenigingen).

Fiets- en wandelpaden (langzaamroutes) kunnen door sportparken lopen. Speelplekken kunnen een functie voor de wijk hebben, maar ook voor de kinderen van de sporters. In de veelal groene omgeving is ook ruimte voor natuur.

De herinrichting van Sportpark Corpus den Hoorn is een goed voorbeeld van hoe we de functionaliteit van een sportpark kunnen vergroten. Door de entree aan te passen, wordt de drempel lager om binnen te komen. De sportieve functionaliteit wordt vergroot door de aanleg van kunstgras en in het bijzonder een kunstgrasveld dat voor zowel voetbal, rugby als American Football is te gebruiken. De relatie naar de omgeving kan worden versterkt door verbindingen te leggen met de omliggende wijken en het Martiniziekenhuis. Bij de herinrichting van Sportpark Corpus den Hoorn willen we al zorgen voor een meer openbaar karakter van het park.

De afgelopen jaren hebben we voor een aantal sportparken parkvisies ontwikkeld samen met de gebruikers, omwonenden en organisaties uit de directe omgeving. De analyse van deze parkvisies en de parkvisies worden separaat ter informatie naar de raad gestuurd.

Uiteraard vraagt het vergroten van functionaliteit en het vergroten van het openbaar karakter om andere vormen van beheer. Een intensiever gebruik kan zijn weerslag hebben op het onderhoud.

Wat gaan we doen: we gaan bij de herinrichting van een sportpark de functionaliteit ervan en de openheid naar de omliggende wijk bekijken. De afzonderlijke visies die per sportpark zijn ontwikkeld, vormen hierbij de leidraad. Kernbegrippen hierbij zijn: zo efficiënt en effectief mogelijk gebruik van de faciliteiten, laagdrempeligheid, versterking van het openbare karakter.

6. Sportlandschappen

Sport en spel worden meestal achteraf in de planontwikkeling ingebracht, terwijl het juist een vanzelfsprekend onderdeel zou moeten zijn van gebiedsontwikkeling. Net als verkeer, groen en

water. Juist relatief kleine ingrepen die aanleiding geven tot sport of spel kunnen een gebied transformeren of op de kaart zetten.

Het gaat vaak om het zichtbaar maken van de mogelijkheden. Een zwemsteiger of aanlegplekken bij een wijk aan het water, of een klimtoren bij een nieuwbouwlocatie.

Het Europapark in onze stad is een goed voorbeeld van een nieuw stadsgebied waarbij wij als gemeente – samen met partners - veel mogelijkheden hebben om dit goed in te richten.

Het Noorderpoort College heeft plannen om hier een nieuwe sporthal te bouwen, met daaromheen een sportieve buitenruimte, zodat een 'sportlandschap' ontstaat. Overdag wordt de sporthal ingezet voor leerlingen van het Noorderpoort College, 's avonds kunnen de recreatiesporters uit de stad gebruik maken van de accommodatie.

Wat gaan we doen: door ook de omliggende ruimte een sport- en beweegvriendelijke invulling te geven, die vrij toegankelijk is voor het publiek, wordt het sportieve imago van dit gebied versterkt. We gaan onderzoeken of samenwerking met andere partijen (zoals het onderwijs) met de gemeente mogelijk is en of dit kansen biedt om toch goede voorzieningen te realiseren. Dit moet in principe gebeuren met reeds gereserveerde middelen, waarbij voor de gemeente sprake is van een relatief geringe investeringsbijdrage en gedeelde exploitatiekosten.

7. Betrekken commerciële partijen (Sontplein)

Het Sontplein met de aangrenzende grootschalige detailhandel is een typisch voorbeeld van een openbare ruimte die ontstaan is om met de auto te winkelen. Dit heeft als gevolg dat het voor fietsers en voetgangers minder geschikt is. Het verbeteren van de openbare ruimte op deze plek, zodat deze voor alle gebruikers beter te bereiken is. Dit dient ook een commercieel belang. Zeker bij sportzaken als Belga, Telstar en mogelijk in de toekomst Decathlon, zijn er vele mogelijkheden denkbaar om ook buiten het pand sport en bewegen te stimuleren.

Wat gaan we doen: voor het inrichten van de openbare ruimte bij grootschalige detailhandel op het gebied van sport, gaan we als gemeente veel meer samenwerken met het bedrijfsleven. De ontwikkeling van het Sontplein zou hierbij een pilotproject kunnen zijn, of wellicht het Westerhavengebied. Uiteraard moet dit in nauwe samenspraak gebeuren met partijen die een ontwikkelingsvisie voor deze gebieden hebben gemaakt. Op basis van de opgedane ervaring kijken we op welke plekken wij als gemeente nog intensiever met het bedrijfsleven zouden kunnen samenwerken.

8. Groningen als fietsstad

Maar liefst zestig procent van de binnenstedelijke vervoersbewegingen in Groningen gaat per fiets. Inwoners pakken iedere dag massaal de fiets, omdat simpelweg alles op de fiets bereikbaar is en omdat het bijna altijd sneller gaat dan met de auto. Een uitgekiend fietsnetwerk maakt dat het loont om dagelijks op de fiets naar school of naar het werk te gaan. Kortom: Groningen heeft een uitstekende basis als wereldfietsstad. Die vanzelfsprekendheid is zo groot dat we ons er nauwelijks meer bewust van zijn. Vaak zien we alleen de negatieve aspecten zoals (te) drukke fietspaden en de

overlast van gestalde fietsen. Maar fietsen levert de stad (en de fietser zelf) veel op. De fiets is namelijk meer dan alleen een vervoermiddel of een verkeerskundig fenomeen. Fietsbeleid gaat over duurzaamheid, stedenbouw, economie, gezondheid en leefbaarheid. In het verleden hebben de auto en het openbaar vervoer de openbare ruimte niet zelden geïnspireerd tot innovatieve ruimtelijke concepten en verstedelijkingsstrategieën. Maar welke perspectieven ontstaan er als we de fiets als drager voor een ruimtelijke (her)ontwikkeling nemen? Wat zijn de kansen en mogelijkheden die de elektrische fiets schept? Wat zijn de logische stappen als we erkennen dat fietsen meer is dan een randverschijnsel op een rode fietsstrook of een berg oud ijzer bij het station? Op deze vragen moet een nieuwe fietsvisie antwoorden geven. Het inspiratiefestival *Let's Gro* heeft daarvoor de eerste ideeën opgeleverd.

Inzetten op een gezonde fietsstad willen we verder uitbouwen door in te zetten op verbindende fietsassen tussen wijken, P+R-terreinen en de binnenstad. Deze fietsassen sluiten goed aan op de Fietsroutes Plus die momenteel worden aangelegd naar de omliggende kernen. Daarmee ontstaan snelle en directe fietsroutes tussen de stad en de regio enerzijds en tussen de voorzieningen in de stad anderzijds.

Door zich te verplaatsen per fiets naar een bepaalde bestemming, bijvoorbeeld het werk, sporten mensen eigenlijk zonder dat ze er zich echt bewust van zijn. Bestaande en nieuwe openbare ruimte, spel- en sportvoorzieningen kunnen direct gekoppeld worden aan de assen. Routes functioneren beter als je onderweg interessante plekken of voorzieningen hebt; omgekeerd functioneren plekken of voorzieningen beter als ze aan een interessante route liggen.

Wat gaan we doen: door vanuit verschillende oogpunten (ruimtelijke kwaliteit, gezondheid, bereikbaarheid, imago) te werken aan één en hetzelfde doel (werken aan gezondheid van stad en inwoners door het blijven verbeteren van fietsstad Groningen) ontstaat een integraal geheel. De komende jaren ligt het zwaartepunt van projecten in Groningen op de infrastructuur: de zuidelijke ringweg, het stationsgebied en in mindere mate de Oosterhamrikzone. Uitstekende mogelijkheden om de fiets in deze projecten een glansrol te geven met prima nieuwe verbindingen, stallingsmogelijkheden etc. Een prachtig gerealiseerd voorbeeld is het Europastation.

Ten slotte willen we het stimuleren van alternatieve fietsroutes, zoals we dat onlangs hebben gedaan met de promotiecampagne 'Slimme Route naar Zernike' continueren en verder uitbreiden. Dat geldt zeer zeker ook voor het promoten van alternatieve fietsroutes in en door de binnenstad. Dit alles kan bijdragen aan de verbetering van de bereikbaarheid en de leefbaarheid van de stad. Bovendien past dit uitstekend in het kader van de ontvlechting van verkeersstromen. In de Actualisatie van de Netwerkanalyse is daarvoor een eerste aanzet gegeven, in het programma *Beter Benutten 2* willen we daar een vervolg aan geven.

9. Water meer toegankelijk maken voor sport/recreatie

Groningen is een waterstad, maar er zijn maar weinig toegankelijke plekken waar de schoonheid en kwaliteit van het water te ervaren is. De vele kansen die het water in de stad biedt voor beweging en kwaliteit van de openbare ruimte worden onvoldoende benut. De Groninger diepenring kwam in een studie door MD Landschapsarchitecten voor het UMCG naar voren als een kansrijke plek voor een gezonde openbare ruimte met een belangrijke rol voor water. De kwaliteit van waterrijke plekken in

de stad moet worden verbeterd, om mensen te kunnen verleiden meer recreatief en sportief van het water in de stad gebruik te maken. Het creëren van verbinding met het water door middel van routes en terrassen langs het water maakt het water nadrukkelijker aanwezig in de stad. Om het gebruik van water te stimuleren kunnen er toegankelijke aanlegplekken gecreëerd worden, die ook bij ijs de grachten gemakkelijker bereikbaar maken voor schaatsers.

De roeivereniging op het Noord-Willemskanaal geeft Groningen bij binnenkomst vanuit het zuiden al een sportief (gezond) imago: de sfeer die hier neergezet wordt kan worden doorgetrokken naar het water van de binnenstad. Meerstad kan een hotspot worden voor de watersport. Het Hoornsemeer is nu het enige grote open water dat van voldoende omvang is om bijvoorbeeld te (kite)surfen.

Wat gaan we doen: voor de binnenstadsvisie is de Diepenring een prachtige kans om ons historische water zichtbaarder te maken en daarmee ook aantrekkelijker voor gebruik. Van flaneren tot kanoën. Voor nieuwe ontwikkelingen aan het water moeten we ons telkens de vraag stellen: hoe kan dit water niet alleen zichtwater zijn, maar ook gebruikswaarde krijgen. Dat kan vaak met hele eenvoudige middelen. Een zwemvlonder, aanlegplekken, een toegankelijke kade of een vissteiger. Initiatieven hiervoor moeten echter niet bij ons vandaan komen, maar bij ondernemers. Als zij dit soort ideeën aandragen dan gaan wij dat faciliteren. Daarnaast is er de visie 'Parels aan een ketting' over de Diepenring, waar dit soort zaken allemaal in zijn genoemd. Helaas is er geen geld voor de uitvoering.

10. Burgerparticipatie

Of de inrichting van de openbare ruimte uitnodigt om te sporten, spelen, bewegen, is sterk afhankelijk van de betrokkenheid van de burger bij de totstandkoming ervan. De vraag is echter hoe je burgers het best kunt betrekken bij de inrichting van de stad. Het antwoord ligt ergens tussen de speelplek die door intensief overleg met de wijk tot stand is gekomen, maar vervolgens nauwelijks door kinderen wordt gebruikt, en de speelplek waartegen stevig door de buurt is geageerd, maar die vervolgens door iedereen als een groot succes wordt ervaren. Kortom: er is geen beproefd recept.

Overigens gaan we in het kader van deze nota niet apart een traject voor burgerparticipatie opstarten, maar sluiten we aan bij het traject *StadDoetMee*, waarover de raad in september 2013 is geïnformeerd. Naast aandacht voor het betrekken van burgers bij de gemeentelijke plannen, ligt er een opgave om beter aan te sluiten bij sociale verbanden van burgers. Bewoners en ondernemers nemen steeds vaker het voortouw bij het vormgeven van hun leefomgeving en realiseren zélf prachtige initiatieven.

Wat gaan we doen: we willen als gemeente steeds meer maatwerk leveren: per situatie, gebied en/of thema. Processen en uitkomsten zullen verschillen, afhankelijk van het thema, gebied en de doelgroep. De gewenste gemeentelijke rol en bijdragen zal daarbij sterk wisselen.

We willen aansluiten bij het JOGG. Deze aanpak is erop gericht om jongeren op een gezond gewicht te krijgen. Het gaat om een integrale aanpak, waarbij publieke en private partijen nauw samenwerken. Daarbij is ook aandacht voor sociale marketing en gezond gedrag 'hip' maken. Dit kan resulteren in een gezamenlijke aanpak voor de openbare ruimte om jongeren uit te dagen in beweging te komen.

We zullen gaandeweg nieuwe vormen van burgerparticipatie gaan ontwikkelen. De inrichting van de sportieve openbare ruimte leent zich daar uitstekend voor. Dit betekent enerzijds dat we bij het herinrichten of nieuw ontwikkelen van openbare ruimte de Stadgers erbij gaan betrekken. Anderzijds willen we een eenduidig traject uitzetten voor burgers die met een eigen initiatief komen. Op dit moment zijn er grote verschillen in de wijze waarop burgerinitiatieven, als het gaat om inrichting van de sportieve ruimte, door ons worden afgehandeld.

Voor de inrichting van de sportieve ruimte is het overigens lang niet altijd nodig om burgers in letterlijke zin te betrekken bij de totstandkoming. We gaan ook kijken naar het gedrag van burgers, door bijvoorbeeld openbare ruimte een tijdelijke inrichting te geven. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om het tijdelijk aanleggen van een wandelpad of speelplek, waarbij we kijken hoe het gedrag van de mensen is, waarna er nog aanpassingen kunnen worden gedaan.

4. Marketing

Het integreren van beweging, sport en spel met openbare ruimte (met andere woorden; de openbare ruimte gaan zien als dé plek voor dagelijks bewegen; van lopen of fietsen naar je werk tot sporten, spelen en recreëren) schept diverse mogelijkheden en uitdagingen voor een marketingbeleid dat zowel inwoners als bezoekers op een prettige en uitnodigende manier bewust maakt van het beleid van de gemeente.

Uitdaging is het combineren van de invalshoeken 'gezondheid/bewegen' en 'sport' met ingrepen die tevens de ruimtelijke kwaliteit verbeteren, bijvoorbeeld door het bestaande imago fietsstad Groningen te gebruiken en te versterken. Het verband tussen 'bewegen', 'sport' en 'mijn openbare ruimte' kan tot stand gebracht worden op een intuïtieve, niet dwingende, maar wel actieve manier.

Bijvoorbeeld door nieuwe ingrepen en programma's te koppelen aan actieve, creatieve en situatiespecifieke (en eenvoudig op te tuigen) marketingacties. Publiek kan betrokken worden op een laagdrempelige manier, ook door gebruik te maken van early adapters, sporters, betrokkenen en bedrijven. Actieve marketingactiviteiten passen ook bij de thematiek van bewegen en gezondheid. De toon kan luchtig, laagdrempelig en ontspannen; het gaat niet over gezondheidscampagnes. Door publiek regelmatig te betrekken en dwarsverbanden te leggen tussen verschillende activiteiten, kan het besef ontstaan dat er iets nieuws en bijzonders gaande is in de stad.

Een overkoepelende naam en thematiek is belangrijk, maar koppeling met initiatieven uit commerciële, particuliere of onderwijshoek is essentieel en moet vooral laagdrempelig te realiseren zijn. Als partijen het idee krijgen dat ze eenvoudig kunnen aanhaken wordt de effectiviteit vergroot.

Labels/logo's kunnen interessant zijn als ze dit aanhaken kunnen versterken en dwarsverbanden kunnen leggen tussen ingrepen en acties. Maar ze moeten niet hun doel voorbijschieten. Sport- en spelaanleidingen kunnen ook op andere manieren dan een bordje met logo eenvoudig een 'boodschap' meekrijgen. Veel belangrijker dan een logo is datgene wat je daadwerkelijk doet en de intenties die eruit spreken.

Een hele sterke kans ligt in het onder dezelfde noemer combineren van de gemeentelijke visies op ruimtelijke kwaliteit, gezondheid, bereikbaarheid en imago. Er valt bijvoorbeeld eenvoudig een koppeling te maken tussen marketing van bijvoorbeeld de visie binnenstad/structuurvisie met die van OCSW. De thematiek van 'de gezonde stad' levert gedegen fundamenten voor een integrale (city)marketing met een sterk effect zowel binnen als (ver) buiten de stad.

5. Uitgangspunten voor financiering

In deze nota onderbouwen we waarom het nodig is om op een andere wijze naar de sportieve inrichting van de stad te kijken. Uiteindelijk willen we een leefbare stad waarin Stadlers van klein tot groot, worden uitgedaagd om te bewegen. We willen een bewegende stad.

Deze andere wijze van kijken naar de stad heeft ook financiële consequenties. Uitgangspunt is echter dat we niet méér geld gaan besteden aan de speelse en sportieve inrichting, maar dat we het geld als geïntegreerd onderdeel van onze plannen met de openbare ruimte gaan inzetten. Het betekent dat we met het gereserveerde geld voor bijvoorbeeld speelplekken, stadsontwikkeling en onderhoud en beheer sportaccommodaties gaan kijken of wij dit op een slimmere manier kunnen inzetten, zodat we meerdere doelen tegelijk kunnen dienen.

Dit geldt ook voor bijvoorbeeld middelen die voor de wijken beschikbaar zijn vanuit gebiedsgericht werken. Hoe kunnen we dit zo inzetten dat ze meerdere doelen tegelijk dienen? Een dergelijke aanpak vergt daarbij steeds een heel brede afstemming met alle betrokken partijen.

Voor het onderhoud en beheer van de bestaande speelplekken betekent dit dat we minder speelplekken willen inrichten, maar dat we de kwaliteit van speelplekken gaan verbeteren, zodat het gebruik ervan door verschillende doelgroepen toeneemt. Het gaat dan om speelplekken voor kinderen, maar ook voor ouderen en plekken die door iedereen kunnen worden gebruikt.

Voor het vergroten van de openbaarheid van sportparken geldt dat we het onderhoud en beheer op een andere wijze moeten invullen. Dit betekent niet dat per definitie de kosten hiervoor zullen stijgen. Bij aanpassingen aan het park vanwege vervanging en onderhoud houden we rekening met de wens om het sportpark meer openbaar te maken. Het gevolg is wel dat we niet van de ene op de andere dag al onze sportparken een meer openbaar karakter kunnen geven. Het vergroten van de openbaarheid zal vooral een functie hebben voor de omliggende wijken.

Voor de herinrichting of aanleg van openbare ruimte in de stad betrekken we voortaan altijd de mogelijkheden voor het sportieve gebruik. Ook hiervoor geldt het uitgangspunt dat we niet meer geld gaan besteden aan de sportieve inrichting, maar dat we het geld anders gaan inzetten.

6. Conclusies

We willen op een andere manier kijken naar de speelse en sportieve inrichting van de openbare ruimte. Daarbij is de wisselwerking tussen sport en spelen enerzijds en ruimtelijke ordening anderzijds van groot belang.

Er zijn drie kansen (denkrichtingen) die wij de komende jaren veel meer willen benutten:

1. bestaande sportvoorzieningen in de stad zichtbaarder maken voor meer mensen;
2. sport en spel meer integreren in de openbare ruimte;
3. bestaande openbare ruimte aantrekkelijker maken voor bewegen voor bredere doelgroepen, zoals bijvoorbeeld ouderen en mensen met een beperking.

Aan de hand van tien thema's gaan we aan de slag om deze nieuwe manier van denken en kijken naar de inrichting van de openbare ruimte verder uit te werken. Daarbij geldt als uitgangspunt dat we dit samen met partijen uit de samenleving willen doen en dat het niet meer geld gaat kosten dan het nu kost.

De rol van de gemeente zal vooral een faciliterende zijn, om behoeften uit de samenleving in kaart te brengen en waar mogelijk en gewenst, te realiseren.